

Nr 8.

Utlåtande i anledning av väckta motioner om en allmän översyn av gruvlagen den 3 juni 1938 (nr 314).

Tredje lagutskottet har till behandling förehaft två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr 187 i första kammaren av herr *Bengtson* samt nr 394 i andra kammaren av herrar *Andersson* i Björkäng och *Persson* i Norrby.

I motionerna, vilka äro likalydande, har hemställts att riksdagen i skriftelse till Kungl. Maj:t »måtte begära en allmän översyn av gruvlagen i enlighet med motionernas syfte». Det sistnämnda framgår av följande uttalanden i motionerna:

Den i gruvlagen stadgade försvarsavgiften har till följd av den penningvärdeförsämring, som inträffat sedan lagen antogs, icke längre det värde, som ursprungligen avsågs. — — — En höjning av försvarsavgiften till 20 kronor per hektar eller överskjutande del av hektar synes vara motiverad. Bestämmelsen om att försvarsavgiften för utmål, som utlagts före ikraftträdande av 1938 års gruvlag, skall maximeras till 50 kronor synes också vara ohållbar. En jordbruksfastighet taxeras för varje hektar. Det måste då vara en riktig uppfattning, att även gruvinnehavaren får betala försvarsavgift för varje hektar inom sitt utmål. Det bör därför prövas, om icke bestämmelsen om maximering av försvarsavgiften till 50 kronor helt bör utgå ur gruvlagen. I detta sammanhang vill vi också ifrågasätta om icke en justering bör göras av det ersättningsbelopp, som utgår till jordägaren vid malm-brytning. Enligt gruvlagen är denna s. k. jordägarandel som jordägaren erhåller under de första 20 åren brytning pågår maximerad till 5 000 kronor per år. Den inträdda penningvärdeförsämringen synes oss motivera en höjning av maximeringsgränsen till 10 000 kronor per år.

Gällande rätt m. m.

Gruvlagen den 3 juni 1938, som trädde i kraft den 1 januari 1940, är tillämplig på alla därefter sökta inmutningar och därpå grundade utmål (arbetsområden). I fråga om äldre gruvor, vilka alltjämt dominerar i fråga om såväl antal som betydelse, är i princip äldre rätt tillämplig, men stora delar av gruvlagen har genom övergångsbestämmelser gjorts tillämpliga även på dem. Gruvlagen bygger på inmutningssystemet. Detta innebär, att envar äger genom inmutning erhålla rätt att undersöka och bearbeta mineralfyndigheter av vissa slag å egen eller annans mark. Sker inmutning av annan än kronan, är kronan berättigad att till hälften med inmutaren njuta andel i gruvföretaget (*kronoandel*). Beträffande de gruvor som tillkommit före gruvlagens tid har jordägaren denna rätt (*jordägareandel*). Såsom kompen-

sation åt jordägaren för jordägareandelens borttagande infördes i gruvlagen dels principen om 50 procents tillägg till värdet vid bestämmandet av ersättning åt jordägaren för mark, skada och intrång och dels föreskrift om en *årlig avgäld* till jordägaren motsvarande en procent av värdet av de brutna och uppfordrade inmutningsbara mineralen. De gamla formerna för försvaret av gruvrätten medelst försvarsarbete samt eventuell försvarsavgift (50 kronor för varje utmål) eller vilostånd ersattes i gruvlagen med en obligatorisk *försvarsavgift* av 10 kronor för varje hektar av utmålets areal oberoende av om arbete inom utmålet utfördes eller ej. Försvarsavgiften delas lika mellan kronan och jordägaren.

Vad motionärerna anfört om jordägareandelen synes i själva verket gälla den årliga avgälden. Bestämmelserna om den *årliga avgälden* återfinnes i 53 § gruvlagen. Avgälden beräknas ej för något år högre än till 5 000 kronor. Den skall upphöra att utgå sedan regelbunden brytning av inmutningsbara mineral pågått inom utmålet under sammanlagt tjugu år. Finnes inom utmålet flera jordägare skall de njuta lott i avgälden efter som de äger del i jorden. Avgälden skall för varje år erläggas inom mars månad nästföljande år.

55 § gruvlagen innehåller huvudstadgandena om *försvarsavgiften*. Utöver vad här ovan nämnts om avgiften i fråga föreskriver paragrafen bl. a., att, om flera jordägare finnes inom utmålet, de skall njuta lott i avgiften efter som de äger del i jorden. Enligt 2 punkten i övergångsbestämmelserna till gruvlagen må försvarsavgiften beträffande utmål, som tillkommit före tidpunkten för gruvlagens ikraftträdande, ej överstiga 50 kronor. Där äldre utmål utvidgats efter nämnda tidpunkt, skall övergångsbestämmelsen likväl gälla endast den del av utmålet som vid tidpunkten i fråga ingick i utmålet. Har två eller flera äldre utmål sammanlagts med varandra, skall vidare övergångsbestämmelsen avse vart och ett av de ursprungliga utmålen. Till följd av de angivna modifikationerna är 50-kronorsbegränsningen endast tillämplig å äldre utmål, som redan vid tiden för gruvlagens ikraftträdande ägde en ytvidd av mer än 5 hektar.

Genom *proposition nr 17 vid 1952 års riksdag* framlades förslag till åtskilliga ändringar i gruvlagen. Ändringsförslagen grundade sig på en inom justitiedepartementet utförd utredning för en allmän översyn av gruvlagstiftningen. De avsåg ej lagstiftningens huvudgrunder utan hade i stort sett karaktär av detaljändringar i olika avseenden. Avgäldens belopp berördes icke, ej heller stadgandena om försvarsavgiftens storlek utom såvitt angår ovan nämnda övergångsbestämmelse. I fråga om denna ville propositionen införa de modifikationer, vilka här ovan redovisats som numera gällande rätt.

I anledning av propositionen väcktes en *motion, nr 1: 160/1952*, vari yrkades att såväl högsta beloppet för avgälden som försvarsavgiften måtte höjas, högsta beloppet för avgälden till 7 500 kronor och försvarsavgiften till 15 kronor. I motionen framhölls att högsta beloppet för avgälden liksom försvarsavgiften blivit vid gruvlagens tillkomst lämpligt avvägda i förhållan-

de till dåvarande penningvärde men att genom penningvärdets starka fall sedan dess avgälden och avgiften numera icke alls representerade samma förmån för jordägaren respektive kronan som år 1938. När nu en revision av lagen skulle genomföras, vore tillfället lämpat för att bringa avgälden och försvarsavgiften i nivå med de reella värden de ägt 1938. En höjning av de nominella beloppen med 50 procent finge därvid anses skälig.

I sitt av riksdagen godkända *utlåtande nr 2/1952* tillstyrkte *tredje lagutskottet* propositionen. Nyss omnämnda motion föranledde följande uttalande av utskottet:

Utskottet erkänner det berättigade i de synpunkter, som sålunda åberopats. Gruvlagens föreskrifter om beloppen av avgäld och försvarsavgift synes böra omprövas. En omprövning av föreskrifterna bör emellertid icke ske, innan en närmare utredning verkställts. Därvid bör övervägas till vilka belopp de nya avgälderna och avgifterna bör uppgå. Utredningen bör snarast verkställas.

På grund av det anförda hemställde utskottet, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om skyndsamt utredning angående ändring i gruvlagens bestämmelser om högsta beloppet för avgälden ävensom om beloppet av försvarsavgiften samt att Kungl. Maj:t ville för riksdagen framlägga förslag till de lagändringar, vilka utredningen kunde föranleda.

Kungl. Maj:t uppdrog den 9 maj 1952 åt *kommerskollegium* att skyndsamt verkställa den sålunda begärda utredningen. Sedan utredningen verkställts, har kollegiet redovisat densamma till Kungl. Maj:t i promemoria av den 14 januari 1953 (stencilerad). Av promemorian framgår att kollegiet inhämtat yttranden i ärendet från bergmästarna, svenska gruvföreningen och Jernkontoret.

I fråga om avgälden anför kollegiet bl. a. följande:

Såsom framgår härav är avgälden att betrakta som en andel i avkastningen. Då den i lagen maximerades till 5 000 kronor förelåg icke anledning att förutse någon väsentlig ändring av penningvärdet. Eftersom jordägaren, så länge icke maximibeloppet uppnås, åtminstone i stort sett erhåller kompensation för penningvärdets fall genom malmvärdets stegring, synes det vara rimligt, att jordägaren erhåller kompensation även i fråga om maximibeloppet, när en så stark sänkning av penningvärdet skett, att beloppets realvärde väsentligt minskats.

I fråga om den proportion, i vilken avgäldens maximibelopp borde höjas, finnas knappast några fasta jämförelsepunkter. Motionären har anfört en höjning med minimum 50 % som skälig och föreslagit att maximibeloppet skulle ökas från 5 000 till 7 500 kronor. I och för sig motsvarar väl en sådan höjning icke penningvärdets verkliga fall sedan 1938, men med hänsyn till de starka svängningarna och de aktuella tendenserna i fråga om priser på vissa av gruvornas produkter finnes det anledning att gå försiktigt fram.

Exportvärdet per ton för järnmalm enligt handelsstatistiken har från 1938 till 1952 stigit till ungefär det tredubbla. Järnmalmsmarknaden befinner sig emellertid nu i en period av stark malmbrist och livlig efterfrågan, och det är icke nteslutet att en återgång av priserna förr eller senare kommer att ske. I fråga om andra metallers malmer äro ej några för en jämförelse an-

vändbara noteringar för råmalmer tillgängliga. Belysande för utvecklingen äro emellertid noteringarna för metallerna som sådana. Bland de i detta sammanhang aktuella metallerna har koppar hittills hållit sig på en stadig hög prisnivå. Däremot har priset på zink, som åren 1937—39 enligt amerikanska noteringar utgjorde i genomsnitt ca 5,30 cents per pound och fram till hösten 1951 steg upp till 30 c/lb, nu sjunkit tillbaka till under 12 c/lb. Blypriset har undergått likartade ehuru ej fullt så starka växlingar.

Med hänsyn till den ovisshet om utvecklingen av gruvdriftens lönsamhet, som råder under dessa förhållanden, synes en eventuell höjning av avgäldens maximibelopp, såsom av motionären föreslagits, ej böra överstiga 50 %.

Såvitt Kollegium med ledning av uppgifter, som inhämtats av Svenska gruvföreningen, kunnat finna, har malmbrytning på utmål, tillkomna efter gruvlagens ikraftträdande, hittills upptagits i så ringa omfattning, att avgäld hittills blott utgått vid ett enda gruvfält i hela landet, nämligen legodriftsgruvorna i Adak, och för de utmål därstädes, vilka helt falla under 1938 års gruvlag, synes maximibeloppet ännu ej ha uppnåtts. Detta innebär å ena sidan, att avgäldens maximibelopp ännu knappast kunnat bli aktuellt i något gruvföretags ekonomiska kalkyler, varför en höjning ej kan medföra störningar i detta hänseende, och å andra sidan att en höjning ej för jordägarna är någon speciellt brådskande angelägenhet.

I belysning av det ovan anförda synes det framstå som skäligt, att jordägareavgäldens maximibelopp med hänsyn till penningvärdets fall höjes med 50 % till 7 500 kronor och att höjningen får gälla alla utmål, för vilka 1938 års gruvlag i detta hänseende är tillämplig, oberoende av om utmålen tillkommit på grund av inmutning före eller efter höjningens ikraftträdande.

Beträffande försvarsavgiften må följande återgivas av kollegiets uttalanden:

Såsom framgår bl. a. av chefens för justitiedepartementet uttalanden vid tillkomsten av 1938 års gruvlag (jfr även prop. nr 17/1952 s. 97) kan försvarsavgiftens uttagande motiveras ur olika synpunkter, men någon enhetlig rättsgrund för avgiften har icke fixerats. Svårigheten att formulera en dylik rättsgrund ligger givetvis främst i den dubbelydighet, som följer av att halva avgiften tillfaller kronan och den andra hälften jordägaren. Denna omständighet, som i och för sig vid olika tillfällen kritiserats ur skilda synpunkter, gör det även svårt att bedöma avgiftens rätta storlek och frågan huruvida en höjning på grund av penningvärdets fall är befogad. För bedömning av sistnämnda fråga synes det vara lämpligt att förutom helheten även särskilt beakta de båda delarna var för sig.

Till belysning av vilka belopp försvarsavgifterna röra sig om, lämnas här nedan vissa ur Kollegii register över försvarsavgifter hämtade uppgifter avseende år 1950, d. v. s. avgifter erlagda i slutet av år 1949. — — — Av dessa uppgifter framgår till eu början, att det totala beloppet av försvarsavgifter utgjorde 217 000 (2 × 108 500) kronor, inklusive de avgiftsandelar, som gruvägarna innehålla i egenskap av jordägare. I förhållande till gruvhanteringens totala omsättning kan beloppet synas ringa. Härvid bör emellertid beaktas, att av de 4 645 utmål, för vilka försvarsavgift nu erlægges, endast 424 utmål äro föremål för brytning och att alltså över 90 % av avgifterna erläggas endast för bibehållande av rätten till framtida bearbetning av utmål, som för närvarande icke ge någon inkomst.

Kollegium vill i detta sammanhang erinra om att ehuru försvarsavgiften

per hektar icke avsevärt ändrades genom 1938 års gruvlag denna dock medförde en väsentlig stegring av gruvägarnas försvarskostnader, dels genom att rätten till vilostånd borttogs och dels genom att försvarsavgift skall erläggas även för utmål, på vilka malmbrytning bedrives, varigenom även möjligheten att genom brytning på ett utmål försvara gruvrätten för andra närgränsande utmål gick förlorad.

En inom Kollegium utförd överslagsberäkning visar, att gruvägarnas försvarskostnader från 1938 till 1950 stigit med nära 175 %, d. v. s. ett index-tal med 1938 som basår skulle för år 1950 bli 275. Anmärkas bör att antalet utmål under samma tid endast stigit med 15 %. Ur gruvägarnas synpunkt måste därför en ytterligare ökning med 50 % d. v. s. till drygt 400 % av 1938 års kostnader, trots penningvärdets fall anses innebära en hård belastning. Särskilt gäller detta kanske de mindre gruvägarna, som icke ha samma ekonomiska resurser och icke samma möjligheter att planera på lång sikt som de stora företagen.

Om försvarsavgiften sålunda i varje fall för nyssnämnda gruvägare kan anses vara hög, återstår frågan, huruvida den är tillräckligt hög för att motverka osunda tendenser i fråga om förvärv och bibehållande av utmål i mer eller mindre utpräglat spekulationssyfte, och speciellt om sänkningen av avgiftens realvärde genom penningvärdets fall haft några menliga verkningar i detta hänseende.

Några direkta bevis för huru härmed kan förhålla sig är givetvis svårt att få. Vissa tecken kunna dock åberopas. — — — Ej heller dessa statistiska data tyda på att en ökad tendens till utmålsförvärv i mindre vällovliga syften inträtt till följd av sjunkande realvärde hos försvarsavgiften på grund av penningvärdets fall.

Kronans andel av försvarsavgiften får anses ha till primär uppgift att såsom ett villkor för gruvrättens fortsatta bestånd utgöra en årligen förnyad garanti gentemot det allmänna för att utmålsinnehavaren har för avsikt att nyttiggöra malmen. I denna egenskap har försvarsavgiften närmast karaktären av en registreringsavgift, och något fog för att höja den med hänsyn till penningvärdets fall torde icke finnas annat än i sammanhang med en eventuell allmän höjning av liknande avgifter inom andra grenar av Kronans verksamhet.

Ett ytterligare syfte med kronoandelen av försvarsavgiften, som bl. a. anförts av gruvlagstiftningssakkunniga, skulle vara, att den borde betraktas som ett bidrag till Kronans kostnader för bergsstaten. Jämte försvarsavgifterna få som bidrag till dessa kostnader räknas från bergmästarämbetena inlevererade ansökningsavgifter för inmutningar samt stämpelavgifter. — — — Någon anledning att höja försvarsavgiften betraktad som bidrag till Kronans kostnader för bergsstaten föreligger sålunda icke.

Den hälft av försvarsavgiften, som tillkommer jordägaren, har ansetts dels som gottgörelse till jordägaren för intrång på hans mark och dels som en garanti för att sådant intrång icke sker onödigtvis eller fortsätter längre tid än nödigt.

I sistnämnda hänseende synes försvarsavgiften kunna betraktas ur samma synpunkter, som ovan anförts beträffande dess motsvarande funktion gentemot det allmänna.

I fråga om försvarsavgiften betraktad som gottgörelse för intrång må erinras om vad ovan konstaterats, att ca 90 % av alla gällande utmål av gruvägarna äro reserverade för framtida bearbetning, medan endast ca 10 % äro föremål för brytning.

För det intrång, som göres genom under brytning varande utmål, synes jordägaren i princip erhålla fullgod ersättning dels genom marklösen med

50 % över markens och därå befintliga nyttigheters värde, dels genom avgälden från malmfångsten respektive genom rätten att som hälftendelägare deltaga i gruvdriften vid äldre utmål. Vållar gruvägaren skada eller intrång på återstoden av fastigheten, blir han skadeståndsskyldig därför.

Huvudfrågan synes därför praktiskt sett gälla det intrång som göres genom utmål, vilka icke äro under arbete. Förefintligheten av ett utmål hindrar icke jordägaren att fullt utnyttja marken så länge gruvägaren ej önskar använda och fördenskull lösa marken för med gruvbrytningen sammanhängande behov. Intrånget synes sålunda huvudsakligen bestå i den osäkerhet, som utmålet skapar hos jordägaren, om hans möjlighet att framdeles disponera marken. Han kan exempelvis icke lägga en väg eller uppföra en byggnad på denna mark med någon visshet om att vägen eller byggnaden förblir disponibel under lång tid framåt. Ett utmål på en egendom synes dock i allmänhet icke behöva nedsätta dennas försäljningsvärde, enär nackdelen av intrånget motväges, förutom av försvarsavgiften, även av möjligheten till framtida inkomster av avgäld och övervärde vid marklösen.

Ett intrång av denna art kan svårligen på ett ensartat sätt i lagens form värderas i penningar. I den mån jordägarandelen av försvarsavgiften betraktas som gottgörelse för intrång, torde dess penningbelopp vara satt efter sådana skönsmässiga grunder, att Kollegium från sina utgångspunkter finner sig icke kunna taga ställning till huruvida en reglering efter penningvärdets förändringar är befogad i detta hänseende.

Kollegium vill emellertid skärskåda frågan om en höjning av försvarsavgiften ur praktiskt ekonomiska synpunkter i belysning av de uppgifter, som ovan lämnats angående fördelningen av försvarsavgifterna speciellt på enskilda jordägare.

Av dessa uppgifter framgår bl. a., att nära hälften av alla avgiftsberättigade enskilda jordägare erhålla en avgift, som är lägre än 10 kronor per år. I många fall ligger beloppet under 1 krona ned till endast några öre, då utmålet t. ex. blott skär över ett hörn av vederbörandes mark. Ytterligare 20 % av jordägarna erhålla högst 20 kronor per år. För båda dessa grupper gäller, att försvarsavgiften icke kan vara av någon reell ekonomisk betydelse, ej heller om den höjes med 50 %, och detsamma torde även gälla nästa grupp, upp till 50 kronor per år, d. v. s. sammanlagt minst 90 % av alla avgiftsberättigade enskilda jordägare, för vilka en höjning av avgiften med 50 % skulle medföra en med 1 öre till 25 kronor ökad årsinkomst.

Vad beträffar de högsta beloppen till enskilda jordägare, över 200 upp till 600 kronor per år, må anmärkas, att dessa avgifter i flertalet fall avse utmål för flackt liggande malmer, för vilka försvarskostnaderna, räknat per ton malmtillgång inom utmålen, redan nu äro så höga, att en ökning mycket väl kan föranleda utmålsinnehavaren att söna en del av utmålen.

I betraktande av att en höjning av försvarsavgiften, som skulle innebära en avsevärt ökad belastning på utmålsinnehavarna, sålunda endast i några få undantagsfall skulle ge de enskilda jordägarna någon nämnvärd förmån, synes det vara tveksamt, om en komensation för penningvärdets fall i jordägarnas intresse är tillräckligt väl grundad.

De synpunkter på frågan om en höjning av försvarsavgiften, som här framhållits, synas leda till den slutsatsen, att rätt starka skäl tala emot en sådan höjning och att skälen för att en höjning skulle ske i huvudsak inskränka sig till att försvarsavgiften en gång fastställts till ett visst belopp per hektar, vars realvärde sedan sjunkit avsevärt genom penningvärdets fall.

Sammanfattningsvis uttalas härefter följande i kollegiets promemoria:

Med stöd av det ovan anförda vill Kollegium som sin uppfattning uttala, att en höjning av maximibeloppet för avgäld till jordägare med 50 % synes

vara skälig, men att tillräckliga skäl för en motsvarande höjning av försvarsavgiften knappast föreligga.

Kollegium vill emellertid fästa uppmärksamheten vid att även andra med försvarsavgiften sammanhängande bestämmelser i gruvlagen torde böra bli föremål för omprövning. Chefen för justitiedepartementet har i kungl. proposition nr 17 den 21 december 1951 bl. a. anfört, att det torde ankomma på Kollegium att överväga och framlägga eventuella förslag i frågan huru man skall förfara med avgiftsbelopp, som icke uttagas av jordägaren. Kollegium har icke ännu haft tillfället att verkställa härför erforderlig utredning, men har för avsikt att senare under detta år inkomma med de förslag, vartill en sådan utredning kan ge anledning, och torde därvid även komma att beröra andra frågor angående utbetalning av försvarsavgiftens jordägarandel. I detta sammanhang kunna möjligen framkomma önskemål, som beröra själva grundformen för ersättning till jordägare för intrång genom utmål. Med hänsyn härtill och då det är olägligt om ändringar alltför ofta vidtagas i gruvlagen, vill Kollegium förorda, att avgörandet i frågan om höjning av försvarsavgiften och avgäldens maximibelopp får anstå till dess alla på detta område aktuella spörsmål kunna lösas i ett sammanhang.

Kommerskollegiets utredningsförslag har ännu icke hunnit bli föremål för närmare prövning av Kungl. Maj:t.

Utskottet.

53 § gruvlagen ålägger gruvinnehavare att betala s. k. årlig avgäld till ägaren av den mark, varå utmål är beläget. Avgälden skall motsvara en procent av värdet av de inmutningsbara mineral, som brutits och uppfodrads inom varje utmål. Den är emellertid maximerad till 5 000 kronor per utmål. Oberoende av om arbete inom utmålet utföres eller ej är markägaren dessutom enligt 55 § gruvlagen berättigad till en årlig försvarsavgift om 10 kronor för varje hektar av utmålets areal. Beträffande gruva, som tillkommit före gruvlagens tid, stadgas i särskild övergångsbestämmelse, att försvarsavgiften icke får överstiga 50 kronor för varje utmål. Övergångsbestämmelsen har emellertid väsentligt modifierats genom lagändring 1952. Där äldre utmål utvidgats efter tidpunkten för gruvlagens ikraftträdande, gäller bestämmelsen sålunda endast den del av utmålet, som vid nämnda tidpunkt ingick i utmålet. Har två eller flera äldre utmål sammanlagts med varandra efter tidpunkten i fråga, skall vidare bestämmelsen avse vart och ett av de i sammanläggningen ingående utmålen.

I motionerna ifrågasattes en höjning dels av maximibeloppet för avgälden och dels av försvarsavgiften. Motionärerna talar visserligen icke om avgälden utan om den s. k. jordägarandelen. Av sammanhanget framgår emellertid att det är avgälden som åsyftas. Som skäl för en höjning anföres att beloppens värde minskat till följd av penningvärdets fall. Enligt motionärernas åsikt borde maximibeloppet för avgälden bestämmas till 10 000 kronor och försvarsavgiften till 20 kronor.

Motionsyrkandena i denna del ansluter sig mycket nära till yrkandet i

fjölårsmotionen I: 160. I denna begärdes att maximibeloppet för avgälden skulle höjas till 7 500 kronor och försvarsavgiften till 15 kronor. Också härvid återopades förändringarna i penningvärdet efter gruvlagens tillkomst. På förslag av tredje lagutskottet (utl. nr 2/1952) anhöll riksdagen med anledning av motionen i skrivelse den 11 mars 1952 (nr 66), att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa skyndsamt utredning angående bestämmelserna om avgäldens maximibelopp och om försvarsavgiftens storlek samt för riksdagen framlägga förslag till de lagändringar, vilka utredningen kunde föranleda.

Kungl. Maj:t uppdrog utredningen åt kommerskollegium. Utredningsresultatet har i början av detta år redovisats för Kungl. Maj:t. Kollegiet uttalar, att en höjning av avgäldens maximibelopp med 50 procent synes vara skälig. Däremot anser kollegiet, att tillräckliga skäl icke föreligger för en motsvarande höjning av försvarsavgiften. Kollegiet har vidare framhållit, att kollegiet senare under innevarande år ämnar avge förslag till lösning av vissa närstående frågor. Dessa avsåge närmast utbetalningen av försvarsavgiften. I samband därmed kunde dock möjligen framkomma »önskemål som berör själva grundformen för ersättning till jordägare för intrång genom utmål». Med hänsyn härtill förordar kollegiet, att avgörandet beträffande höjning av försvarsavgiften och avgäldens maximibelopp får anstå, till dess alla aktuella spörsmål på detta område kan lösas i ett sammanhang. Utskottet har under hand inhämtat, att kollegiets utredningsförslag ännu icke blivit föremål för närmare prövning av Kungl. Maj:t.

Förändringarna i penningvärdet har medfört, att såväl försvarsavgiften som maximiavgälden numera representerar betydligt lägre realvärden än vid gruvlagens antagande 1938. Övertygande skäl lär ej kunna visas för att realvärdena icke borde få vara desamma nu som nämnda år. En höjning av ifrågakvarande nominella belopp måste alltså erkännas som berättigad. Härvidlag biträder utskottet vad som uttalades av tredje lagutskottet vid 1952 års riksdag. Den utredning i ämnet, vilken begäres också i årets motioner, har som framgått redan kommit till stånd. Man har nu att avvakta Kungl. Maj:ts prövning i saken. Utskottet förväntar, att denna prövning skall verkställas utan tidsutdräkt.

Vid sidan av de nu behandlade yrkandena har i årets motioner framförts önskemålet, att övergångsbestämmelsen beträffande försvarsavgiften för äldre gruvor måtte utgå. Ovan har påvisats att denna bestämmelse numera icke gynnar andra äldre utmål än sådana som redan vid gruvlagens ikraftträdande ägde en större ytvidd än 5 hektar. Den lagstiftning, som närmast föregick gruvlagen, d. v. s. 1884 års gruvestadga, medgav normalt icke större ytvidd per utmål än 4 hektar. De äldre utmålen med större areal är därför huvudsakligen att finna bland dem som tillkom före gruvestadgans giltighetstid. Nu avsedda större utmål torde vara jämförelsevis få. Med hänsyn härtill har övergångsbestämmelsen för närvarande ganska liten praktisk betydelse. Sker en höjning av den allmänna försvarsavgiften, skulle emellertid ett bibehållande av övergångsbestämmelsen komma att skapa en förmånsställning för åtskilligt flera äldre utmål än nu. Under angivna förutsätt-

ning vore det därför motiverat med en omprövning av övergångsbestämmelsens berättigande. En sådan omprövning synes dock utan vidare falla inom ramen för Kungl. Maj:ts väntade överväganden beträffande den allmänna försvarsavgiftens storlek.

På grund av det anförda får utskottet alltså hemställa,
att förevarande motioner, I: 187 och II: 394, icke måtte
föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 3 mars 1953.

På tredje lagutskottets vägnar:

HUGO OSVALD.

Vid detta ärendes behandling har närvarit:

från f ö r s t a kammaren: herrar Oswald, Nils A. Larsson, Lindahl, Ebbe Ohlsson, Grym, Ivar Nilzon, William Ohlsson och Georg Carlsson;

från a n d r a kammaren: herrar Andersson i Löbbo, Åhman, Andersson i Mölndal, Nyberg,* fru Torbrink, fru Boman, herrar Andersson i Ryggestad och Hansson i Skegrie.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.
